

MUTATMÁNY

HAZUCHA

H a r a m i a - c s ó k

czimü öt felvonásos vígjátékából.

NEGYEDIK FELVONÁS.

Színhely: Szendei' lakása.

(Folytatás.)

HARMADIK JELENÉS.

Előbbiek, Kerla (uri öltözetben.)

Szendei. (Kerla élérohan). Te vagy? megjöttél? oh, mi hirt hozasz? tán még remélhetek? (megöleli) Ah barátom. (viszavonja magát). 'S én még most is merek remélni? Eljöttél ugyé, hogy újra felbízattass, reményt önts belém; melly ha megint megsemmisül, kétségbeesésem annál nagyobb legyen?

Kerla. Csendesesen, csendesesen. Reményt nyujtani jöttem, az igaz, de olyat melly sokkal közelebb áll a' telyesüléshez, mintsem hogy örömmel nem kellene fogadnod. (Sámsonra tekintve). Ki ez itt? küld el őt.

Szendei. Fontos dolgom van vele.

Kerla. Jer hát hadd szóljak négy szem közt veled.

Szendei. Itt e' mellékszobában. Sámson várj addig.

Kerla Menyünk. (Egy mellék ajtón bemennek.)

NEGYEDIK JELENÉS.

Sámson egyedül.

Ez ő! ez ő! Szeme, szava, termete, és a' sebb helyi kész fején. Nem hasztalanul jártam tehát nyomába, végre mégis megtaláltam. Ezen haramia urnak szerfelett ügyes és elővigyázó embernek kell lennie a' mint a' bakonyban vele találkoztam, alig indult onnét másfelé csapatyával, azonnal elvesztetem őket szemeim elől. Ha azon társuk, kit a' kapitány elkergetett meg nem mondja, hogy Szeged felé vették utjokat, soha többé nem láttam volna őket. 'S itt mind e' napig rájok nem tudtam akadni. Igaz ugyan hogy csak egy hete vagyok itt, 's utolsó napokban nemis igen fürkészgettem tanyájokat, mert ezen arenda egészen el foglalt, ez pedig amannál sokkal kövérébb fogás. Bizony isten, jó volna, ha mind a' kettőt jól végre lehetne hajtani: Száz arany a' haramia feladásaért igen jó volna a' mezei gazdaság megkezdésére. Még is csak jó szerencse hozott engem Szegedre. Az arenda ugyan előbb való; de eziránt már kész az egyezés, 's így van idő utána járnom kapitán uramnak. A' szerelmes urnak nem kell a' dologrul szolanom, mert

ugy látszik igen jó barátságban van vele. Ez tehát az, a' kívül kedvesét el akarja raboltatni. Hm! hm! ez által egész számolásom szétromtatnék. Annál inkább kell iparkodnom. Pszt Sámson! jönnek. 4

ÖTÖDIK JELENÉS.

Kerla, Szendei (vissza jönnek), Sámson.

Kerla. Ahoz tarsd magad, amit mondtam. 'S légy jó reményel.

Szendei. Barátom! ha megint megcsalhatkozom; ez uj csapást el nem viselhetem. Meghalok!

Kerla. Csak tedd meg, a' mit tenned kell, 's meglátod, jól sikerül a' dolog. Ösmerem én a' gyáva öreget; egy töltetlen pisztolyal a' világból is kikergetném. De nekem mennem kell, mert még némely rendelkezéseim vannak megteendőek. Még egyszer mondom: ne légy félnék, 's tégy útmutatósom szerént. (El.)

HATODIK JELENÉS.

Szendei, Sámson.

Szendei. Oh, adja a' szerelemnek istene, Hogy meg ne bányam uj reményemet, A' mellyre szűm olly könnyen birható volt.

Sámson. (Sietve) Tekintetes uram! ha méltotzatnék alázasatos szegény szolgálját elbocsájtani.

Szendei. Meg állj még néhány szóm van veled.

Sámson. (Mind inkább aggódna 's az ajtó felé vonulva) Jaj tekintetes uram! nagyon sietős dolgom van.

Szendei. Az enyim még sietősebb.

Sámson. Sokat vesztek e' késéssel, jó vásárt csinálhatnak. Drága bőrt adhatnak el. (Ki akar osonni).

Szendei. Oh Sámson de meg állj hát, ha szépen kérek. Hald meg legalább és örülj, az egyezésből nem lesz semmi.

Sámson. (Megrettenve egész Szendeig vissza jő). Jaj nekem! Semmi?

Szendei. Hihetőleg; de hát mért nem örülsz?

Sámson. Örüljek e' illy veszteségemen? — Tekintetes uram, nyilván ez az ur oka gondolata megváltozásának?

Szendei. Ó.

Sámson. (Magában) Annál inkább sietnem kell, hogy elfogattassam. (Hangosan) Tán ő biztatja a' tekintetes urat, hogy kedvesét megkaphatya, ugy e? ne higyen neki a' tekintetes ur.

Szendei. Ah én hiszek, mert hinni édes!

Sámson. De ha hitében megcsalatozik? akkor az egyezés megmarad?

Szendei. Isten ne adja ezt. Ah, akkor én csak ugyan elbujdosom.

Sámson. (Magában) Most csak rajta. (Hangosan) Alázatosan ajánlom magamat tekintetes ur. (Az ajtóhoz siet.)

Szendei. Megállj még; de hová sietsz olly szünetösen?

Sámson. (Magában) Oh, már tán eddig is nyomát vesztettem.

Szendei. Holnap után jer el ismét. —

Sámson. Jövök, tekintetes ur. (Hátráb).

Szendei. Akkor mindent megtudsz. —

Sámson. Mindent, tekintetes uram. (Mind inkább hátrál).

Szendei. 'S ha roszul sülne el dolgom.

Sámson. Adja isten, tekintetes uram.

(Mint felebb.)

Szendei. Ehj Sámson, te roszat kívánsz. Tehát holnap után itt légy. —

Sámson. Itt leszek, tekintetes uram.

Szendei. Maradj csak még. —

Sámson. Maradok tekintetes uram. (Kiszalad.)

HETEDIK JELENÉS.

Szendei egyedül.

Aztán — — eltűnt? eltávozott a' jó teremtés?

Ah, hogy ha így tünnek el a' szerencse

Most ujra tölem, mit már birni vélek.

Nem akara addig megjeleni nálam,

Intézve még nem voltak tervei,

'S ez okbul késet olly nagyon soká;

Mert fáradságot, és időt kívánt,

Mig jól végezte minden dolgait,

'S a' jó sükerhez meg kívántató

Érzéseket, buzdita mindenekben.

Most hát olly biztossan remélyhetem,

Hogy karjaimba jutt szerelmesem?

Ah, ez nagyon bizonytalan remény!

De én megyek még azt is meg teszem,

És holnap a' menyegző reggelén

Ott kin leszek közöttök; ott leszek,

Bár jóra, roszra forduljon reményem.

Oh milly hevűlten zajg most e' kebel!

Száz érzelem, száz féle szenvedély

Egy mást kivette dulja szívemet.

Most jót remélek ujra csüggedek,

'S így váltja egymást fájdalom 's öröm.

Bár mindeneknek vége volna már.

Fel! fel! remény oh el ne hagyj! Megyek

Jobb jókorabb mint későn lenni ott. (A' mel-

lékajtón be megy.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

Szinhely: Szájhös' lakása.

Péter. (Egy útiládába ruhákat, 's egyebet rakogat.)

Szájhös. (Belép) Még sem raktál össze mindent az utra? Péter, te végzetlenül rest, lusta, ostoba, és mamlasz vagy.

Péter. Hát szépön kéröm a' téns uramat, én azt már mind tudom; hihih! hanem azt még söm hiszöm ám, hogy mamlasz vagyok, mert minap is rá szödtém a' örszét, a' mámlászd pedig nem tud a' ömbört rászödni, sem a' asszonyt, hihih! pödíg.

Szájhös. Hogy szedted rá te kolop?

Péter. Hihih! hát tudom én azt; mög ő is azt mondi, hogy örökre mögemplögeti, ha el nem vöszöm fölöségül. Asztán mög kérám a' téns urat, én kolop nem vagyok, mört ha kolop volnék mindég el tudtam ütni a' tézüst volna, mög a' alsot is pödíg; bizony nem tudom mindég. Öleg a' neköm, ha én röst vagyok mög lusta, én ostoba sem vagyok bizony.

Szájhös. A' mint látom, te még gonosz szívü is tudnál lenni, te istentül elrugaskodott rosz szolgálomban légy.

Péter. Hát pödíg a' ömbörök egészen öllenkezőt beszélnök, ök mindig azt mondik: én nagy bolond vagyok, de asztán nem ostoba, hanem bolond, 's igön jól össze illöm a' urammal, biz azt mondik a' ömbörök pödíg.

Szájhös. Tüstint befogd a' szadat, és sies dolgoddal.

Péter. Hát pödíg sietök bizony, de nem fogom be a' számot, mert ha befogom a' számot, akkor nem marad kezöm hogy rakogassak, hát ugy hihih! Péter is tud oda mondani.

Szájhös. Azt mondom ne szolj! eddig ostobaságodban biztam; de látom, ostobaságod nem egyez meg azzal, hogy rosz ne légy. Te gonosz teremtés, még arra is kész volnál, hogy meg lopj, el árulj, ha egyszer jól meg vernélek.

Péter. Hát pödíg bizony kész, hisz a' téns uram mondi mindig, hogy mindenre kész legyek, hát én arra is kész vagyok pödíg.

Szájhös. Mit hallok? Várj, ezennel emberségre tanitalak. (botot vesz és üti). Ne-sze, ez a' tied ez is a' tied!

Péter. Jaj! jaj! jaj! neköm ez söm köll, pödíg ez sem köll, pödíg, pödíg! jaj! (A' folyvást körülte hadarászó Szájhös elől az ajtóig hátra vonul.)

(Vége kővetkeszik.)

EMLEKBESZÉD.

KARACS FERENCZ'

hamvai fölött

Kunoss-tul.

Előttetek, im, egy hazapolgár tetemi feküsznek; egy hazapolgáré, ki nemzetünk művészi előhaladásán önfeláldozással munkálkodék, 's a' majd egészen parlagon feküdt pálya göröngyeit fáradatlan szorgalommal törte meg.

Köszönet a' rokonérzetért, mely benneteket ily számosan gyűjte koporsójához. Köszönet, mondom; nem mintha ez által rendkívülit tettetek volna, hanem, mert szokatlan részvétnek adátok tanujelét.

Ha születés által még bölcsejében fénypoleczra szánt gyermeket ragad el a' halál szülei karjaibul; — ha álérdem csalékony ragyogása miatt nagynak híresztelt, vagy halomra gyűjtött kincseiről ismert ember két irt ki családja körébül: összetödul a' félvilág; mert — nagyszerű pompával takarítatnak el; de ha erényekben gazdag férfi vetközi le a' halandóság porhüvelyét; ha felebarátinak 's honának szentelt munkásságu hazapolgár tetemei némán, hallgatag fájdalommal kísértetnek az enyészet hajlokába: — alig szokott megjelenni egy pár méltatója, néhány elismerője a' csüggedetlen szorgalomnak 's hazaszerte eláradt gyümölcsü érdemnek.

Annyival kitünőbb a' részvét, melyet megjelenések által bizonyítottok, a' szerény elvonultságban művészetének 's általa honának élt férfi temetési gyászünnepe. — Bár átültethetném e' nemes tulajdönt hazánk minden műveltség-re számoló fiának szívébe. Bár fölmelegíthetném az önzés jégöve alatt érzéketlenné fagyott kebleket, hogy a' növekedendő művészi eseményeket gondosan ápolnák szívök melegével, 's termékenyitenék a' hazára és emberiségre nézve. Mert csak így támadhatnak az elhunytak nyomán előbbre haladó mű-avatottak; csak így pályázhatnak nemzetünk a' tökély pontját megközelített külföldiekkel.

Szeretném előtökbe rajzolni az életpályát, melyet az elszenvedült, számtalan küzdés közt megfuta, hogy megmutathatnám, — minő a' valódi hazapolgár. — De hisz mindnyájan ismeritek őt; tudjátok, hogy ifjusága legszebb örömeit, férfi korának legerőteljesb napjait 's hanyatló éveinek minden pillanatát művészetének, 's általa honának áldozá, annyira, hogy roskatag egészsége daczára, még az alig mult, — szívzaggató emlékü vízőzön veszélyei sem vonhaták el munkaasztalátul.

'S ha kérdénetek; megtutalmazá e munkában töltött napjait, éjeit — a' hon: pirulattal kellene

tagadó választ adnom. — 'S ha érinteri akarnám mind azon bal viszonyokat, melyeket művészetében elmerültsége által vont ön magára 's kedvesire: panaszhangokban volnék kénytelen kifakadni.

Azonban ez csak újabb érdem az elhunytá nézve, 's egy okkal több, hogy emléke nálunk 's a' nemzetnél hervadatlan fönmaradjon; mert a' nemesb férfiú egyik főbb ismertető bélyege az, hogy méltánytalanság, sőt félreismertetés által sem engedi magát ösvényérül visszariasztatni, hanem elszántsággal folytatja kitűzött irányát. Pusztá zsoldért 's haszonlesésbül munkálkodni, csak szolgalelkek tulajdona.

Igen, mi legbensőbb megindulással ismerjük el a' te érdemidet, hidegült tetem égi lakosa; 's ha van némi becse a' részvevő kebel gyászos érzelminek: ugy mi engesztelő áldozatul öntjük ki koporsódnál elhunytod fölötti fájdalomunkat, 's mélyen illetődött szívvel kísérjük földi maradványodat a' háboríthatlan nyugalom ölébe.

HITETLENSÉG.

Bústavi-tól.

A gyenge lánynak ingatag kegyére

Ne rakd le üdvöd csillagvárait;

Nem értik ők a' szív szent vágyait;

Magasb kebelnek, ők — parányi bére.

Az eskü mellyet oltárnál ígére,

Csak őszi napmeleg, futóka hit;

A' férfilelek szárnyalásait

Nem éri föl, — csak test levén vezére.

Ha sérti ez leányi büszkeségtek, —

Ha a' dicsőért tiszta lánggal égtek:

Téritsetek meg hitben engemet.

Én sikra szállok a' szerelmi pályán,

'S ha lesz, ki fölmul érdeményi szárnján:

Imádom őt, mint üdvéztőmet.

LITERATURI VILÁG.

Lapjaink első számában kimondottuk azon elvet, mi szerint literatúrai világunkra vonatkozó cikkeket más folyóiratokból is közlendünk. Ezhképest adjuk itt Hazucha választát Bajzának; nem mintha a' mondott cikely hangját komoly mérséklettségünkével egyezőnek ismernők, hanem mert újabb nyilvános adata lelünk benne, az e' lapok 3-ik számában érintett pártfelekezeti makacsság, 's még bukása közben is békekerülő gógválósága felül.

ÉSZREVÉTELEK

a' pesti magyar színházigazgató' mentegetőzésére.

Igazgató ur! Mindjárt elején mentegetőzésének azt jegyzi meg kegyed, hogy Halley' üstökös'e' előadatasára a' pesti magyar színpadon lépések nem tétettek, minthogy az a' hónapos játékrendbe a' színgazgató által be nem volt iktatva, 's rendelések rendezőknek, festőknek, asztalosoknak, szabóknak 'stb. — („kik a' pesti magyar színpadon egy új darab' előadhatását eszközlik!“ nem adattak. Millyen mesteremberek kívánatnak meg a' pesti magyar színpadon valamely új darab' adhatásának kieszközölésére, azt nem tudtam; lépések által én semmi mesteremberek' lépéseit nem értetem, egyedül csak azt, hogy Halley' üstökösét a' pesti magyar színpadon adni akarták, adni s zándékoztak. Hogy pedig ez így volt, kilátszik onnan, minthogy alig érkeztem oda, azonnal e' hírrel leptek meg több oldalról. Kegyednek ugyan mind ezt eltagadni szabadjában áll, 's ezt nem kis meglepetésemre az Athenaeumban meg is tévé; tanúságul annak, mire nem vetemülhet egy megszorított színgazgató a' „sifecisti, nega,“ nem ajánlatos maximának alkalmaztatásában. Alig merem — mert félek, hogy a' tagadásához folyamodand itt is — de megpróbálom mégis visszaemlékezten kegyedet, hogy midőn magam' kegyedhez személyesen megaláztam, illyforma szavakat intéztem kegyedhez: „Hallom, hogy a' magyar színpadon Halley' üstökösét adni zándékoznak.“ Kegyed, emlékezzék csak vissza jól, édes színgazgató ur! világos és érthető hangon ezt mondta: „Igen e'!“ Ekkor megkértem kegyedet, hogy említett színdarabom' előadatasát íltsa meg, 's erre még világosb 's érthetőbb hangon — mintegy olly színgazgató' megdöbbenésével, ki a' pesti martiusi vásárra egy helybeli bohózat' előadatasából jóformá hasznót reménylve benni — kérdezé kegyed: „Miért?“ Melly kérdésre feleletem vala: „Mivel ez előadásról nekem semmit sem szóltak, pedig tudtom 's egyezésem nélkül, reménylen, előadni nem fogják.“ Itt kegyed vállait felhúván, fejét egy kissé lehajtván, „Jól van e'“ válaszola. — Ha ezek élénken vissza nem hozzák kegyed' emlékezetébe, hogy vigjátékom' adatasá kegyednek is tudtával volt szándékban, úgy Isten legyen irtalmas kegyednek; én kegyeddél e' dologban többé nem vesződöm.

Visszavett két darabom felől azt írja kegyed, hogy azokat nem visszavettem én, hanem visszavetette a' színgazgatóság. Mellözvén, hogy kegyed, midőn magam' „személyesen kegyedhez aláztam,“ nekem illyesmit épen nem monda, sőt említett két darabom iránt holmi megjegyzéseket hoza fel; csak arra emlékeztettem kegyedet barátságosan, mit 1) kéziratim felőli nyugtatványban, 2) harmadfél hónap után hozzám küldött levelében íra. Amabban ez áll: „... Irántok a' annak idejében a' fentiszelt urnak tudósítást küldendek;“ — ebben ez: „... Ha ott (a' színbírálo küldöttségénél) az ítéltetik,

hogy előadhatók, elő fogom a' színpadon adatni; ha nem, úgy rövid időn visszavéteheti ön.“ — Ha már most kegyed ez „annak idejében“ és e' „rövid időn“ azzal összegezetheti, hogy 1837diki october' 13dikától 1838diki februarius' 8ikáig nekem egy betűnyi tudósítást sem juttatott, miből darabjaim iránt valami bizonyost ki tudhattam volna, úgy megvallom, hogy meggyőzött kegyed; de minthogy ezt igazgató létere is nehezen tehetendi, kimutatom a' nevetséges utat, melly kegyednek magametségére még fenmarad: mondja t. i. épen azon nap, midőn én Peste érkeztem, döntöttem el, hogy darabjaim előadani nem érdemesek! — És arra mit mond kegyed, édes szép igazgató ur! hogy szóban forgó két darabom közül, midőn magam „személyesen kegyedhez aláztam,“ egyet sem kaptam kezei közt, hanem mindenik — mint maga vallá — künn volt olvasás végett a' színbírálo küldöttség' tagjainál; neveztesen a' szomorujáték Szalay Lászlónál, a' vigjáték Fáy Andrásnál, 's nekem nagy ügyvel bajjal is csak egyiket lehet akkor kezemhez kapnom (— természetes, hogy illyesmi a' színgazgató' rendtartásának nagy dicséretére szolgál). Miért voltak azok az igazgató' kezeim kívül a' bírálo küldöttség' egyes tagjainál, ha már bírálo voltak és sorsuk eltörtetett? „Hát csak — voltak!“ fogná kegyed vállait felhúva és fejét lehajtva mondani, ha most szemközti volna velem. Beszélhet ugyan kegyed mindenfélét tetszése szerint; ne képezlet azonban, hogy tán egypár jó barátján kívül lesz valaki a' magyar közönségben, ki factumok ellen kegyed' igenlését v. tagadását himni fogja.

Rövid utbaigazításul csak ezeket tartottam megirni szükségesnek. Várom kegyedtől, hogy még további tagadásokhoz 's tán tanufelhozásokhoz is folyamodjék, vagy épen más tolla által mentegettesse és dicsőítgesse magát; — illyeket practizált kegyed eddig is; ha most is úgy fog tetszeni, jó szerenését kívánok a' finom fogóshoz.

Sokat szeretém még kegyed mentegetőzésében. „Több és fontosabb dolgai vannak“ — „ezzer bajjal vannak“ — „jártékimat kegyedtől visszakaptam“ — „jártékom a' színházi könyvtárban elfelejtve hevert“ — „...iróli hetvenkedésemről“ — „fiatal írókról, kis az és z' autoritását döntőgetni akarják“ — „kedvező ítélet“ (!) esetében nem említettem volna ezen művek' dolgát Nyilatkozásomban, „'stb. 'stb. Részint világos botlások ezek az igazság ellen, 's olly dolgok, mellyeket kegyed maga sem hisz; részint oda czéloznak, hogy nevem az olvasó közönség előtt jó előre, még iróli fölleptem előtt, bemocsokoltassék. Nem irigylen kegyednek, igazgató ur, az illy finomságokat; én még barátim által sem dicsértettem meg magam soha, annál kevesebbé várom ezt attól, ki a' nem bókolo bekülmi akarónak elensége. Ha kegyed illy megvetendőségekre legkisebb feleletet vár, akkor ne velem legyen dolga. — És mind ez után oda vemtül kegyed, hogy az olvasó közönségnek tudtára adja, miképen egy az Athenaeumban küldött „értekezésemet“ a' szerkesztőség föl nem vevé. Perse hogy mindent össze kellett kegyednek szednie, mivel engen gyalázhasson. De én ez alacsony uton is megkimélem kegyedet, csupán — maga iránti kötelességből — azon érintett munkát érdeklöz egy pár szót: „Hozzászága miatt nem vétethetik fel az Athenaeumba, bárha különben használható volna“ hozván fel kegyed' leveléből. Ezt sem tenném, mert nekem nem telik kedvem abban, hogy dolgokat, mellyek négy szem közt történtek, közönség' élébe tálalják, és pedig másépek, mint történtek; de tennem kell kegyed' beszéde után. Különbön is megmondolhatta volna kegyed, hogy — ha én e' kimélessel ez ügyben nem élek — az, kinek pirulnia kell, nem én vagyok. Menjen tehát most kegyed, zárkozzék szobájába és szégyelje magát.